

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ ИЗ НИСЕ

О БЛАЖЕНСТВИМА

Друго слово

Блажени кротки, јер ће наследити земљу (Мт. 5; 5)

Они, који се успињу по некој лествици, најпре ступају на први степеник, а затим на онај изнад њега; други, опет, води на трећи, а трећи на следећи, да би тај, следећи, одвео на онај који је изнад њега. На тај начин, онај који узлази са степеника на којем стоји, увек ступа на следећи и тако стиже до самог врха свог успона. Шта имам у виду кад овако започињем беседу? Чини ми се да је и низ блаженстава распоређен слично степеницима, што чини да се с једног блаженства лако пређе на друго. Онај, ко је разумевањем дошао до првог блаженства, по некој нужној доследности мисли прихвата оно, што за њим следи.

Слушалац ће можда рећи да, ако следимо распоред степеника, не можемо после Царства небеског наследити земљу. Напротив, ако би требало да беседа следи природу ствари, било би доследно да се земља помене пре неба, јер се са ње и узносимо ка небу. Међутим, уколико се донекле окријемо овом речју (изреком) и станемо на сами гребен небеског свода, тамо ћемо видети небеску земљу, приуготовљену као наслеђе оних који врлински живе. Тако нам се неће чинити да постоји погрешка у поретку блаженстава, према којем нам је у обећањима Божијим најпре поменуто небо, па тек онда земља. Што се тиче телесног чувства, видљиво небо је у свему сродно само са собом. Иако се, по просторном растојању, чини да је високо, видљиво небо је ниже од духовне суштине, до које мисао не може да се узнесе а да пре тога умом не заобиђе оно чега се дотиче чувство. Ако се вишње наслеђе назива земљом, немој да се чудиш томе, јер Логос снисходи до нашег слуха, и снисходи услед тога да бисмо се ми

могли узнети до Њега. Због тога нам Он божанствене тајне преноси нама познатим речима, користећи при том управо оне речи које су уобичајене у људском животу. И у претходном обећању је оно неизрециво блаженство назвао царством. Зар је тим именованем хтео да укаже на било шта, слично ономе што се дешава у доњем (земаљском) царству, на пример, на круне које бљеште сјајем драгог камења, на пурпурне одежде, на предворја и засторе, на узвишене престоле, на устројене редове копљоноша и на све оно, што на позорницу живота износе они, који се труде да још више уздигну величину власти? Међутим, како је у односу на овај живот назив царства нешто велико и готово најжељеније од свега, Логос је тај назив и употребио да би означио најузвишенија блага. Кад би људи поседовали нешто више од царства, Логос би сигурно тим називом окрилио душу слушаца да пожелеле неизрецива богатства. Уосталом, није ни било могуће да се она блага, која превазилазе људско знање и осећања, открију људима под њиховим правим називима. Што око не виде и ухо не чу и што у срце људско не дође, речено је (1. Кор. 2; 9).

Нека стога сличност именовања не одвуче опет твоје разумевање са небеса на доњу земљу. Ако си се од првог блаженства узвисио умом и узашао до небеске наде, онда своје мудрољубље распростри до оне земље која није заједничко наслеђе него припада само онима, који се због кроткости сматрају достојнима тог обећања. Чини ми се да је на њу (ту земљу) мислио и велики Давид, за којег Писмо сведочи да је био најкроткији и најнезлобивији од свих људи који су тада живели у свету. Будући руковођен духом прозорљивости и поседујући оно чему се по вери надамо, он је рекао: Верујем да ћу видети добра Господња у земљи живих (Пс. 26; 13). Не сматрам да је пророк мислио на земљу која у себе враћа све смртно и у себе прима све што је од ње рођено. Напротив, он је знао за земљу живих у коју не ступа смрт, у коју нису утабане стазе грешника, која није примила

трагове порока, коју сејачи корова нису испресецали плугом лукавства, која не рађа коров и трње него је на њој вода упокојења и житородно место, и извор који се дели на четири тока, и виноград који обрађује Бог сваког створења, и све оно о чему се у загонеткама говори у богонадахнутом учењу. Ако уистину ту земљу разумемо као узвишену и изнад небеса, као земљу на којој је насељен Град Цара великог (в. Пс. 47; 3), преславне ствари говорићемо о њој (Пс. 96; 3), како каже пророк. У том случају, нећемо бити у праву ако поредак блаженстава сматрамо чудним. У противном, не би, како ја мислим, било вероватно да је ова благословена земља дарована уздању оних који ће, према речима апостола, у ваздуху бити узнесени на облацима, у сусрет Господу, и који ће на тај начин стално бити с Господом. Каква је још доња земља потребна онима, који се надају преузвишеном животу? Бићемо... узнесени на облацима у сreteње Господу у ваздуху, и тако ћемо свагда с Господом бити (1. Сол. 4; 17).

Погледајмо, међутим, за коју је врлину као награда одређено наслеђивање оне земље. Речено је: Блажени кротки, јер ће наследити земљу. Шта је кроткост? Због чега је Логос велича? Према мом мишљењу, не би требало подједнако сматрати за врлину све, што се чини с кроткошћу, особито уколико се том речју подразумева само спорост и неодлучност. Кад су у питању трке, спор није бољи од брзог. И у борби прса у прса онај, који се тешко креће, не узима венац од свог противника. Ако трчимо према циљу због награде небеског призвања (Филипљ. 3; 14), Павле саветује да повећамо брзину и каже: Трчите да је добијете (1. Кор. 9; 24). И он сам је увек убрзаним кретањем ишао напред, препуштајући забораву оно што је остало иза. Окретан је био и у тучи. Запажао је спремност противника за борбу, чврсто иступао напред с оружјем у рукама и њиме ударао најважније делове противника. Да ли би желео да знаш Павлову вештину у борби? Погледај ране оног који се с њим борио; погледај његове

натечене очи, погледај на трагове рана код побеђеног. Несумњиво да ти је познат противник који се с њим борио уз помоћ тела и којем је он начинио модрице, изгребао га ноктима уздржања, удове му умртвио глађу, жеђу и хладноћом и положио на њега ране Господње; он га побеђује остављајући га у трку иза себе да му не би помрачио поглед ако би (противник) истрчао напред. Дакле, ако је Павле био брз и покретан у подвизима, тако је и Давид, нападајући на непријатеље, раширио корак (Пс. 17; 37). По својој покретљивости, женик из Песме над песмама уподобљује се срњи која скаче преко гора (Песма 2; 8). Могло би се указати на мноштво сличних примера, из којих се може видети да се брзина у кретању претпоставља спорости. Због чега, дакле, Логос велича кроткост у виду напретка? Кад каже да ће кротки наследити земљу, Он, несумњиво, мисли на ону земљу на којој рађају прекрасни плодови, украшену дрветом живота и орошену изворима духовних дарова, на којој узроста истинска винова лоза чији је Виноградар, као што чујемо, Отац Господњи (Јн. 15; 1).

Чини се да Логос мудрољубиво казује о нечему, сличном следећем: постоји много погодности за порок, и природа је веома склона рђавој. Замислимо тешка тела, која су потпуно непокретна на врху. Међутим, уколико их неко низ стрмину одгурне с висине, стреме доле таквом брзином да ова превазилази меру и увећавају то стремљење сопственом тежином. Ако је, дакле, брзина у стремљењу ка пороку штетна, онда ће се достојно блаженим назвати оно, што јој је противно. То је управо спорост, навика да се буде спор и непокретан у таквим поривима природе. Огањ има својство да се увек креће ка врху и непокретан је у односу на противно усмерење. Тако и врлина, будући да се брзо креће ка вишњем и горњем, никада не напушта своју брзину и противно стремљење сматра недозвољеним. Будући да наша природа изобилује журбом ка рђавој, онда је спорост за рђава дела достојна да се назове блаженом. У том случају, неделане служи као доказ кретања ка

ВИШЊЕМ.

Биће боље уколико ово учење објаснимо примерима преузетим из самог живота. Свако кретање воље је двојако јер она, услед своје слободе, стреми ка оном што јој се чини бољим: овде ка целомудрености, а тамо ка разврату. Међутим, оно што је појединачно речено о врлини и пороку, разуми и у односу на целину. Људско понашање се непрестано дели на супротна усмерења: тако се раздражљивости супротставља благост (мекоћа) нарави, разметљивости – скромност, мржњи – благонаклоност, непријатељству – обиље љубави и смирено расположење. Будући да је човечији живот вештаствен, да страст потиче од вештаства и да свака страст има брз и незадржив порив ка свом испуњењу (јер је вештаство тешко и стреми доле), Господ не назива блаженима оне који живе потпуно изван утицаја страсти (јер је у вештастvenом животу немогуће у потпуности успети у невештастvenом и бестрасном живљењу), него кроткост именује као могућу границу врлине у човековом животу, говорећи да је кроткост довољна за блаженство. Људској природи није својствено савршено бестрашће, и зато праведни Законодавац не заповеда оно што природа не прихвата. Таква заповест била би подобна пресељењу онога што живи у води у ваздух и, обрнуто, онога што живи у ваздуху – у воду. Напротив, закон треба да буде применљив у складу са силом која је природна и свакоме својствена. Због тога ово блаженство и налаже умереност и кроткост, а не савршено бестрашће. Ово друго је изван природе, док у првом напредује врлина. Ако би ово блаженство претпостављало непокретност ка жељи, онда би било бескорисно и у животу ничему не би служило. Ко би од оних, који су сједињени са телом и крвљу, могао то да достигне? Не осуђује се онај, који је случајно нешто пожелео, него онај, који с предумишљајем привлачи к себи страст. До сличног стремљења долази, често и противно нашој вољи, услед слабости сједињене с нашом природом. Међутим, врлинско је дело не

бити, слично потоку, привучен стремљењима страсти него се одважно супротставити таквој склоности и одбити страст разумом.

Због тога се блажени не препуштају страственим кретањима душе, него их уздржавају разумом. Они који, као неком уздом, помислима заустављају пориве, не допуштају души да буде разуларена. Слично овоме, боље би било рећи да кроткост, достојну да се назове блаженом, свако може да види у поређењу са страшћу раздражљивости. Чим нека реч, дело или очекивање непријатности подстакне ову болест, крв прокључа у срцу и душа бива спремна да се освети. И као што у бајкама неки напици мењају нашу природу у бесловесни, животињски лик, тако се и тада човек услед раздражљивости претвара у вепра, пса, пантера или неку сличну звер. Његове очи наливају се крвљу, коса бива накострешена, глас суров, а речи заједљиве. Језик се скамени од страсти, усне постају непомичне и неспособне да говоре, и нису у стању да задрже пену која се у њима ствара услед страсти, него је одмах избацују напоље. Такве су руке, такве су ноге, такво је читаво тело, и сваки део тела одговара страсти. Напротив, могуће је да се разумом укроти ова болест, што се изражава и спокојним изгледом и тихом гласом, слично неком лекару који лечи махните. Ако упоредиш једног са другим, зар нећеш и сам рећи да је мрска и одбојна ова звер, али да је достојан да се назове блаженим кротки, којег ни злоба ближњег није приморала да изгуби своју лепоту?

Логос нам након смиреноумља налаже кроткост. Природно је да ово двоје буду једно уз друго и стање смиреноумља је, на неки начин, мајка кроткости. Ако се у понашању искорени разметљивост, онда неће бити времена да се роди страст раздражљивости, јер су узрок такве болести увреда и срамоћење. Срамоћење се не дотиче оних, који су се научили смиреноумљу. Ако су нечије помисли чисте од људских саблазни, он види и

ништавило наше природе, која је и њему дата у удео. Он зна какав је њен почетак и каквом крају тежи краткоћа и пролазност овдашњег живота. Он види и нечистоту сједињену с телом, и убогост природе, која никад не би била у стању да одржи саму себе уколико њене недостатке не би допуњавало мноштво бесловесних. Поврх свега, он види патње, жалости, несреће и разноврсне болести којима је подложен људски живот и од којих нико по природи није изузет и слободан. Онај, ко то брижљиво размотри чистим оком душе, неће негодовати због недостатка у указивању почаста (њему). Напротив, почаст коју му указују ближњи сматраће за обману, јер у нашој природи нема ничега, што би могло да стане у низ ствари, достојних поштовања, осим наше душе за коју, међутим, почаст није ништа од онога што се тражи у овом свету. Разметање богатством, гордост због порекла, маштање о слави или замишљање власти над другима, на шта се и ограничавају људске почаста, представља срамоту и прекор за душу и разборит човек неће се сагласити да било чим од тога оскрнави чистоту душе. Понашати се на тај начин не значи ништа друго него укоренити се у смиреноумљу, а кад оно узнатредује, раздражљивост неће имати чак ни приступ ка души. Када пак нема раздражљивости, напредује тих и миран живот (1. Тим. 2; 2). Он и није ништа друго него кроткост, чији је крај блаженство и наслеђивање небеске земље у Христу Исусу Господу нашем. Њему нека је сила и слава у векове! Амин.